

Област Враца

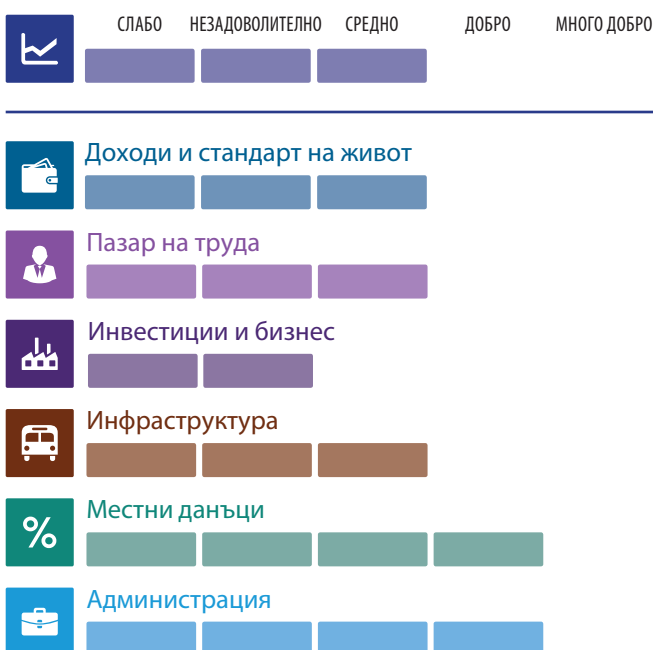
▶ Население (2023)	147 619
▶ Територия (кв.км)	3620
▶ Брой на населените места	123
▶ Дял на населението в градовете (%)	59,1

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Враца продължава да нараства. Средната годишна брутна работна заплата на наетите е третата най-висока в страната. Нивата на заетостта и на безработицата намаляват едновременно. Враца е сред областите с подчертан индустриален профил и дялът на работната сила със средно образование е сравнително висок. Икономическата и инвестиционната активност в областта остават сравнително ограничени. Качеството на пътищата не се подобрява. Местните данъци са ниски. Прозрачността в работата на общинските администрации остава слаба.

Коефициентът на естествен прираст се запазва значително по-нисък от средния. Показателите в сферата на основното и средното образование остават сравнително добри, но резултатите – относително ниски. Здравеопазването страда от недостиг на лекари специалисти и на болнични легла. Враца е областта с най-голям относителен брой на полицаите. Регистрираните престъпления срещу личността и собствеността спрямо населението в областта са сред най-високите в страната. Дялът на горската територия е нисък. Културата и туризмът не са силно застъпени.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Враца продължава да нараства. Въпреки че ръстът му е по-нисък от средния, Враца регистрира петия най-висок БВП в страната с 21,8 хил. лв. през 2022 година. Заплатите и пенсиите в областта се увеличават с темп, подобен на средния, и остават сред сравнително високите. Средната годишна брутна работна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение достига 19,4 хил. лв. и е третата най-висока в страната (след тези в столицата и област Варна) основно заради наетите в АЕЦ-Козлодуй. Средната месечна пенсия е 786 лв. и също е по-висока от тази в повечето области. Нивото на подоходно неравенство обаче продължава да е високо – коефициентът на Джини е 39,0 (при 37,2 в страната). Нивото на бедност намалява значително и за първи път е под средното за страната. През 2023 г. 19,2% от населението на област Враца живее под националната линия на бедност (при 20,6% в страната).

Пазар на труда

Делът на трудоспособното население в областта намалява и е по-нисък от средния за страната и през 2023 г. – 57,2% (при 58,5% в страната). Същевременно заетостта и безработицата намаляват едновременно, като и двата показателя остават значително по-неблагоприятни от средните. Коефициентът на заетост достига 61,8% (при 76,2% в страната), а този на безработицата – 10,4% (при 5,3% в страната).

Враца е сред областите с подчертан индустриален профил и делът на работната сила със средно образование е сравнително висок. Средните са 62% (при 55% в страната). Делът на населението на възраст между 25 и 64 години с висше образование се повишава до 22% (при 31% в страната), а този на населението с основно и по-ниско образование се свива до 16% (при 15% в страната).

Инвестиции и бизнес

Икономическата и инвестиционната активност в област Враца са сравнително ограничени и през 2022 година. Броят на нефинансовите предприятия е най-ниският в страната с 43 на хиляда души от населението (при 70 на хиляда души в страната). Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи нарастват двойно, но преките чуждестранни инвестиции се свиват значително до 745 евро на хиляда души (при 4544 евро на хиляда души в страната). Произведената продукция на човек от населението в областта за втора поредна година отбелязва рекордно увеличение. Размерът ѝ спрямо населението вече е вторият най-висок в страната (след област София). Същевременно делът на приходите от износ в нетните приходи от продажби намалява и е най-ниският в страната – 4% (при 29% в страната). Разходите за научноизследователска и развойна дейност също са сравнително ниски.

Враца остава и сред областите с най-добро усвояване на европейски средства. Към 30 юни 2024 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми достига 3796 лв. на човек от населението (при 3175 лв. на човек в страната). В рамките на областта най-много средства усвоява община Враца (над 5,5 хил. лева).

Инфраструктура

Гъстотата на пътната и на железопътната мрежа в област Враца е близка до средните стойности за страната, но качеството на пътищата остава ниско. Делът на автомагистралите и първокласните пътища в общата пътна мрежа на областта е 10% (при 19% в страната). Делът на пътната настилка в добро състояние пък е 34% (при 40% в страната) през 2023 година.

Достъпът на домакинствата до интернет също изостава спрямо средните за страната стойности.

Сравнително малкият дял на населението в градовете и ниската му гъстота могат да обяснят ограничения дял на населението в селища с обществена канализация – 57% (при 75% в страната), както и слабия му достъп до такава, свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води – 53% (при 67% в страната).

Местни данъци

Усредненото ниво на местните данъци в общините в област Враца е сравнително ниско и през 2024 година. Размерът на ставката на данъка върху търговията на дребно средно за областта е почти двойно по-нисък от средния за страната – 6,84 лв. на кв. м при 13,09 лв. на кв. м в страната. По-ниски са и данъците върху превозните средства и върху прехвърлянето на собственост.

От разглежданите местни данъци единствено усреднената ставка на данъка върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица в областта и през 2024 г. е по-висока от средната за страната.

В рамките на областта най-високи са данъците в община Козлодуй, а най-ниски – в община Мизия.

Администрация

Усредненият дял на собствените от общите приходи в общините от областта е сравнително нисък – 21% (при 27% в страната). По-ниско от средното ниво в страната е и покритието на общинските разходи с местни приходи – 63% (при 74% в страната).

Самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство и за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ нарастват през 2024 г. и изпреварват средните за страната стойности. Прозрачността в работата на местните администрации също се повишава, но остава сравнително ниска.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демография

Коефициентът на естествен прираст остава значително по-нисък от средния със стойност от $-10,9\%$ (при $-6,8\%$ в страната) през 2023 година. Същевременно коефициентът на механичен прираст нараства до $2,4\%$. Делът на децата до 4-годишна възраст е $4,3\%$ (при $4,5\%$ в страната), а на хората над 65 години – $25,0\%$ (при $23,8\%$ в страната).

Гъстотата на населението в урбанизираните територии в областта е близо двойно по-ниска от средната – 657 души на кв. км при 1221 души на кв. км в страната.

Образование

Показателите на област Враца в сферата на основното и средното образование остават сравнително добри, но резултатите – относително ниски. Делът на децата в детските градини е висок – 92% (при 88% в страната). Враца е и сред областите с висок нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас и през 2023 г. – 91% (при 90% в страната). Делът на второгодниците леко намалява и се изравнява със средния за страната – $1,2\%$. Съответствието между професионалното образование и профила на икономиката в областта е близо, но под средното ниво за страната.

Резултатите на учениците от област Враца са сравнително слаби и през 2024 година. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас е 31,4 т. (при 42,9 т. в страната), отреждайки на областта предпоследното място по този индикатор (само преди област Видин). Средният успех на матурите по български език и литература пък е „Добър“ 4,10 (при „Добър“ 4,30 в страната). Слабите оценки са $8,9\%$ (при $8,7\%$ в страната).

Броят на студентите в областта е 8,6 на хиляда души от населението при 29,6 на хиляда души в страната през 2023 година.

Здравеопазване

Средната продължителност на живота в област Враца се повишава до 70,9 години (при 73,5 години в страната) и е втората най-ниска в страната (след тази в област Видин). Делът на здравноосигурените традиционно е по-висок от средния – 96% (при 95% в страната). Здравеопазването в областта страда от недостиг на лекари специалисти и на болнични легла. През 2023 г. броят на леглата в многопрофилните болници е 4,8 на хиляда души от населението (при 6,1 на хиляда души в страната), а използваемостта им остава сравнително висока – 58% (при 56% в страната).

Коефициентът на детска смъртност намалява и е под средния за страната. Броят на аптеките спрямо населението е сходен със средния.

Ред и сигурност

Натовареността на съдиите в област Враца е сходна със средната за страната и през 2023 г., но правораздаването е сравнително бързо. Делът на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок, е 96% (при 91% в страната), на административните – 79% (при 72% в страната), а на гражданските – 68% (при 65% в страната).

Враца е областта с най-висок относителен брой на полицаите – 6,5 на хиляда души от населението (при 4,2 на хиляда души в страната). Броят на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността намалява, но остава сред трите най-високи в страната (след областите Видин и Варна) – 13,8 на хиляда души (при 11,3 на хиляда души в страната). Делът на разкритите престъпления се повишава и остава над средния – 60% в областта при 53% в страната.

Околна среда

Обемът на образуваните в областта битови отпадъци се запазва относително нисък и през 2022 г. – 344 кг на човек годишно (при 488 кг в страната). По-нисък обаче продължава да е и делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци – 57% (при 76% в страната).

Инсталираните ВЕИ мощности спрямо населението в областта са над средните за страната. Делът на горската територия е нисък – 16% (при 33% в страната), а нарушената е $0,2\%$ от общата територия на областта (при $0,4\%$ в страната) през 2023 година.

Култура и туризъм

Културата и туризмът не са силно застъпени и областта изостава от средните показатели за страната и през 2023 година. Посещенията на кината се увеличават, но остават сравнително малко на брой – 321 на хиляда души от населението (при 684 на хиляда души в страната). Посещенията на местните музеи пък дори се свиват леко – до 138 на хиляда души (при 770 на хиляда души в страната). Посещенията на театрите са 107 на хиляда души (при 349 на хиляда души в страната), а на библиотеките – 610 на хиляда души (при 679 на хиляда души в страната).

Броят на леглата в местата за настаняване спрямо населението в областта е изключително нисък – 9 на хиляда души (при 56 на хиляда души в страната) през 2023 година. Реализираните нощувки също са сравнително малко, въпреки че нарастват до 748 на хиляда души (при 4167 на хиляда души в страната), а нощувките през онлайн платформи на споделената икономика са 25 на хиляда души (при 500 на хиляда души в страната).

Ключови показатели за област Враца

Индикатори на икономическото развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	17 781	21 818	n.a.	25 956
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	17 324	19 441	n.a.	21 242
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	33,5	31,5	19,2	20,6
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	57,6	57,3	57,2	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	63,5	65,6	61,8	76,2
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	10,3	10,7	10,4	5,3
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	24,1	22,5	15,6	14,8
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	18,8	15,6	22,3	30,5
Произведена продукция (лв./нает)	121 054	216 011	n.a.	122 377
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1788	3450	n.a.	4257
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	1240	745	n.a.	4544
Дял на населението в селища с обществена канализация (%)	55,7	57,0	n.a.	75,0
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	27,2	34,3	34,3	40,4
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	72,5	80,7	62,6	74,1
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	64,7	64,6	65,9	69,3

Индикатори на социалното развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	-14,5	-10,9	-6,8
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	0,0	2,4	6,4
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,75	3,58	4,10	4,30
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	26,4	26,7	31,4	42,9
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	92,3	91,7	91,0	89,9
Средна продължителност на живота (години)***	71,4	70,5	70,9	73,5
Дял на здравноосигурените лица (%)	93,8	95,2	95,9	95,0
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1727	1724	1724	1701
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	13,0	16,4	13,8	11,3
Дял на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок (%)	97	97	96	91
Използвана питейна вода от домакинствата от Вик (литър/човек/ден)	101	93	n.a.	103
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	332	344	n.a.	488
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	54	57	n.a.	76
Посещения в кината на хиляда души от населението	228	303	321	684
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	473	731	748	4167

* Данните за 2023 г. са включени в изследването от 2024 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2023/2024 година, а матурите са проведени през 2024 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.